

Agnieszka KASIŃSKA-ANDRUSZKIEWICZ*

MECHANIZMY STYMULUJĄCE AKTYWIZACJĘ I REWITALIZACJĘ PRZESTRZENI PUBLICZNYCH W POZNANIU – RAPORT

Artykuł prezentuje badania przeprowadzone w 2020 roku w ramach tematu „Mechanizmy stymulujące aktywizację i rewitalizację przestrzeni publicznych w Poznaniu”. Badania dotyczyły trzech odrębnych zakresów badawczych znajdujących się w aglomeracji poznańskiej: przestrzeni publicznych i ulic handlowych śródmieścia, preferencji użytkowych konsumentów galerii handlowych zlokalizowanych w Poznaniu oraz przestrzeni publicznych w Skórzewie w gminie Dopiewo należącej do aglomeracji poznańskiej.

Słowa kluczowe: galerie handlowe, preferencje użytkowników, przestrzeń publiczna, aglomeracja poznańska

1. TEMATYKA BADAŃ

W obszarze zainteresowań autorki znajduje się temat rewitalizacji i aktywizacji przestrzeni publicznych w ścisłym centrum, jak również problem braku przestrzeni publicznych w gminach w aglomeracji poznańskiej. Badania można podzielić na następujące przestrzenne obszary badawcze: śródmieście i galerie handlowe w Poznaniu – kontynuacja badań oraz aglomeracja poznańska, gmina Dopiewo, wieś Skórzewo.

U podstaw procesu pustoszenia centrum, a w konsekwencji degradacji przestrzeni publicznych leży wiele czynników. Jednym z nich jest przeniesienie handlu do galerii handlowych. Autorka w swojej pracy badawczej analizuje przestrzenie publiczne w śródmieściu oraz galerie handlowe, które zawłaszczają konsumentów. Badając związek przyczynowo-skutkowy między obniżeniem warunków życia

* Politechnika Poznańska, Wydział Architektury, Instytut Architektury i Planowania Przestrzennego. ORCID: 0000-0002-9282-4722.

w śródmieściu a pustoszeniem centrum, powstaniem zjawiska suburbanizacji i często również urban sprawl, można zadać pytanie: co dzieje się w gminach graniczących z Poznaniem? Jakie warunki życia uzyskują napływowi mieszkańcy w następstwie gwałtownej migracji mieszkańców Poznania na tereny gmin ościennych? Czy poza nowym budownictwem, infrastrukturą handlową, komunikacyjną mają dostęp do przestrzeni publicznych, rekreacji, zieleni? Jak powinna wyglądać współczesna przestrzeń publiczna z dostępem do zieleni? To drugi obszar badań znajdujący się w kręgu zainteresowań autorki.

2. OBSZAR BADAŃ

Pierwszy obszar obejmował badania śródmieścia i galerii handlowych w Poznaniu. Autorka kontynuowała badania dotyczące rozpoznania układu funkcji i struktury przestrzennej w śródmieściu oraz galeriach handlowych. Prowadzone badania polegały na zinventaryzowaniu wybranych ulic handlowych w centrum Poznania, z ukierunkowaniem na zestawienie funkcji w parterach pierzei. Zmierzone zostały długości odcinków ulic, wyznaczone przez przystanki tramwajowe, autobusowe, parkingi. Badania były przeprowadzane in situ, dzięki fotografiom i szkicom na mapie oraz za pomocą narzędzia Google Earth. Badania te są związane z pracą doktorską autorki.

W tym samym obszarze badawczym przeprowadzono badania socjologiczne dotyczące profilu użytkowego konsumentów galerii handlowych oraz ich preferencji. W tym celu autorka sporządziła kwestionariusze do przeprowadzenia ankiet. Podąża tropem, że jednym z decydujących czynników wpływających na strumień użytkowników w śródmieściu jest konkurencja handlowa – przeniesienie handlu do galerii handlowych. Wnikliwe zbadanie przyczyn jest podstawą do podjęcia próby odwrócenia tego procesu. Materiały są wykorzystywane w pracy doktorskiej. Badając fenomen galerii, nie sposób nie zwrócić uwagi na ich podobieństwo do struktur starego miasta, wąskich uliczek wypełnionych butikami handlowymi. U podstaw ich struktury leży inspiracja ulicami handlowymi oraz pasażami miejskimi. Część zebranego materiału badawczego została opisana w artykule o układzie przestrzennym galerii handlowych nawiązującym do przestrzeni struktur miejskich.

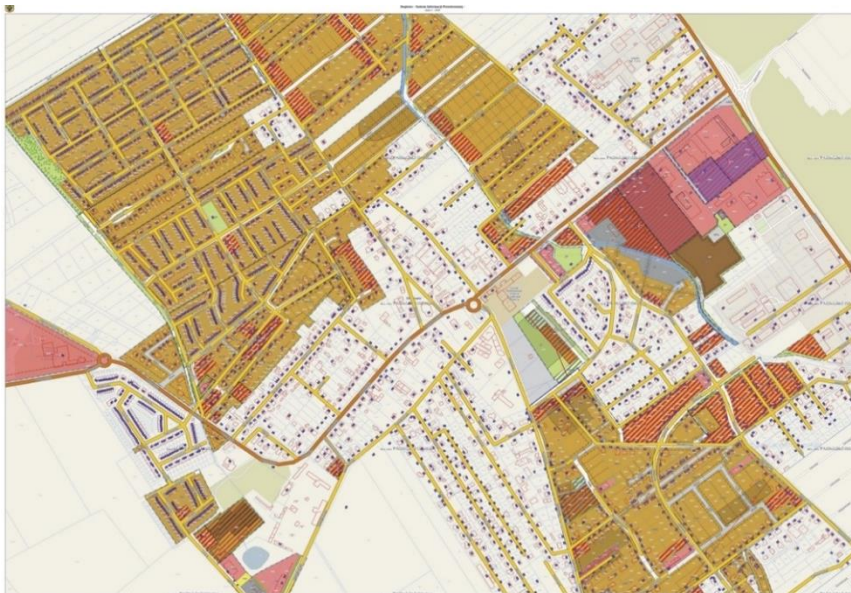
W pierwszym obszarze badań należy wyróżnić:

- *Architecture of commercial galleries as an attempt to create “more attractive reality”* – artykuł wysłany w odpowiedzi na nabór prac do kolejnego numeru czasopiisma „Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej. Architektura, Urbanistyka, Architektura Wnętrz” (czeka na recenzję); w artykule autorka wyodrębniła następujące układy: szachownicowy, owalnicowy, ulicówkowy, mieszany. Istotnym czynnikiem składowym zrównoważonej przestrzeni publicznej w śródmieściu jest zieleń; mimo to dalej stosowane są praktyki pokrywania całej powierzchni placów i skwerów płytami kaminennymi lub betonowymi, utrudniając naturalną retencję; usuwana jest powierzchnia biologicznie czynna. W śródmieściu – przestrzeni o bardzo wysokim zagęszczeniu zabudowy – przestrzenie publiczne powinny się

obowiązkowo wyposażać w zielen i powierzchnię biologicznie czynną. Ilość przestrzeni publicznych (placów, skwerów) jest ograniczona, dlatego aby przeciwdziałać miejskiej wyspie ciepła, przyjętym trendem jest wykorzystywanie powierzchni dachów i ścian budynków znajdujących się w przestrzeni miejskiej na zagospodarowanie jako powierzchnie zielone. Znaczenie zieleni „sprzężonej” z architekturą zostało uwzględnione w artykule *Zielone dachy i ściany jako element wspomagający miejskie systemy zieleni*; artykuł zawiera analizę roli zielonych ścian i dachów w przestrzeni miejskiej, jej wpływ na miejską wyspę ciepła, komfort użytkowników i aktywizację śródmieścia.

- *Zielone dachy i ściany jako elementy wspomagające miejskie systemy zieleni* – „Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej. Architektura, Urbanistyka, Architektura Wnętrz” 2020, z. 3: *Zieleń w mieście*, wydanie specjalne pod redakcją Hanny Michalak i Wojciecha Bonenberga – publikacja wydana.

Drugi obszar badawczy obejmował przestrzenie publiczne wsi w aglomeracji poznańskiej na przykładzie miejscowości Skórzewo w ościennej gminie Dopiewo. Skórzewo to gwałtownie rozwijająca się miejscowość granicząca z Poznaniem, w rzeczywistości pełni funkcję „dzielnicy sypialnej” dużego miasta. Przeprowadzone badania polegały na przeanalizowaniu dokumentów planistycznych oraz badaniach w terenie. Analizie poddano Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dopiewo oraz wybrane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Zinwentaryzowano istniejące przestrzenie publiczne oraz układ funkcji w miejscowości przez badania in situ i inwentaryzację fotograficzną.

Rys. 1. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Skórzewa

Badania pozwoliły wyodrębnić miejsca o potencjale urbanistycznym, dające perspektywę na stworzenie dobrze funkcjonujących przestrzeni publicznych. Sporządzono przykładową koncepcję modelowego rozwiązania dla zagospodarowania obszaru centrum Skórzewa. Badania miały na celu ukazanie wpływu sąsiedztwa dużego miasta na rozwój graniczących wsi oraz ich przestrzeni publicznych. Wyniki zostały zaprezentowane w artykule:

- *Lack of social space and continuation of urban assumptions in the village Skórzewo as a result of the urban sprawl of Poznań* – czasopismo SGGW „Horticulture and Landscape Architecture” (czeka na recenzję).

3. PODSUMOWANIE

Kontynuowane badania i analizy porównawcze układu funkcjonalnego oraz przestrzennego ulic i galerii handlowych w Poznaniu pozwoliły znaleźć podobieństwa i różnice mogące być wskazówką do stworzenia rozwiązania modelowego.

Badania socjologiczne pozwoliły określić preferencje użytkowe konsumentów galerii handlowych i stworzyć profil użytkownika. Te informacje mogą być wykorzystane do tworzenia atrakcyjnej przestrzeni handlowej na ulicach handlowych w śródmieściu, konkurencyjnej dla zamkniętych obiektów handlowych.

Analiza literatury i przykładów form zieleni w przestrzeni miejskiej pozwoliła usystematyzować rodzaje zieleni w przestrzeni miasta oraz wyodrębnić jej funkcje i znaczenie.

Dzięki badaniom przestrzeni publicznych w Skórzewie uzyskano odpowiedzi na temat ilości i jakości tych przestrzeni. Zauważono, że gwałtowny rozwój zabudowy mieszkaniowej w miejscowości, wynikający z faktu stanowienia „dzielnic sypialnej” Poznania, potęguje proces urban sprawl i negatywnie wpływa na przestrzenie publiczne. Zauważone prawidłowości w układzie przestrzennym miejscowości posłużyły do sporządzenia przykładowej koncepcji modelowego rozwiązania dla zagospodarowania obszaru centrum Skórzewa.

LITERATURA

- Bonenberg W., 2011, *Urban sprawl jako zagrożenie tożsamości miasta*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej. Architektura i Urbanistyka”, z. 23, s. 7-14.
- Bonenberg W., 2015, *Public space in the residential areas: the method of social-spatial analysis*, „Procedia Manufacturing”, t. 3, s. 1720-1727.
- Buczek G.A., 2011, *Opracowania planistyczne jako narzędzia kształtowania ładu przestrzennego*, Towarzystwo Urbanistów Polskich, Katowice.

- Jurek J., 1988, *Analiza przeobrażeń osadnictwa wiejskiego na obszarach wokółmiejskich*, w: *Problemy geografii osadnictwa i ludności w Polsce*, red. E. Biderman, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań–Zielona Góra.
- Kacprzak E., Głębocki B., 2016, *Urban sprawl a zmiany zasobów użytków rolnych na obszarach wiejskich aglomeracji poznańskiej w latach 1990-2016*, „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna”, 34, s. 99-118.
- Lisowski M., 2007, *Problematyczne piękno architektury komercyjnej*, „Czasopismo Techniczne”, z. 13, s. 310-315.
- Marx-Kozakiewicz M., 2008, *Ulica jako forma przestrzeni życia miasta*, „Czasopismo Techniczne”, z. 8, s. 225-230.
- Rabiej J., 2008, *Galeria handlowa – bazar, park, salon, świątynia...*, „Czasopismo Techniczne”, s. 145-150.
- Uchwała nr XXXIII/284/01 Rady Gminy Dopiewo z dnia 12 lutego 2000 roku.

MECHANISMS STIMULATING THE ACTIVATION AND REVITALIZATION OF PUBLIC SPACES IN POZNAŃ

Summary

The article presents research carried out in 2020 as part of the topic “Mechanisms stimulating activation and revitalization of public spaces in Poznań”. The research concerned three separate research scopes located in the Poznań agglomeration. Research on public spaces and shopping streets in Śródmieście and the usage preferences of consumers of shopping centers located in Poznań. Study of public spaces in Skórzewo, in the Dopiewo commune, belonging to the Poznań agglomeration.

Keywords: activation, revitalization, public spaces, Poznań

